

Религија старих Римљана

У почетку су стари Латини, као и други италски народи, поштовали природне силе као божанства, апстрактне персонификације без пола и имена. Касније, под утицајем Етрураца и Грка, римска религија добија одлике антропоморфизма.

Од свог оснивања у 8. веку пре нове ере, Риме је био обично место. Моћан град је постао тек кад је, од 2. до 1. века пре Христа, освојио Грчку, Малу Азију, Палестину, Шпанију и Галију. Рим је тада постао непрегледно царство. Римска се религија ширила међу освојеним народима, али је и од религија освојених народа штошта преузимала. Тако су се током освајања веровања мењала и обогаћивала новим утицајима.

Религија Римљана је најпре била окренута породици и поштовању предака. Први богови које су Римљани поштовали били су они који штите породицу. Свака је породица поштовала кућне богове, а отац породице је обављао многе обреде пред кућним олтаром, лараријумом. Свакодневно су се на лараријум стављали жртвени дарови (вино, хлеб, воће) Лару, заштитнику кућног огњишта. Поштовали су се и пенати, који штите покућство и оставу са храном, а поштовале су се и сени мртвих, које представљају духове предака.

Римљани су врло рано прихватили грчке богове, придајући им понекад друкчије моћи и атрибуте. У исто време, наставили су да поштују и нека врло стара римска божанства. Тако су поштовали Јануса, који је био стари римски бог свих почетака и завршетака, те заштитник врата и улаза.

Постепено су се римска божанства изједначавала са грчким, па им се приписују иста својства. Од тог времена Римљани почињу да граде храмове и кипове богова. У најстарије доба Римљани су највише поштовали Јупитера, Марса и Квирина. Под утицајем етрурске религије, а на етрурској култури видимо јак грчки утицај, у Риму посебан значај добија култ такозваног тројства – Јупитера, Јуноне и Минерве. Њима су били посвећени храмови на Капитолу, који су, према традицији, изграђени још у доба етрурске доминације. Тако су најзначајнији богови били Јупитер, Јунона, Марс, Квирин, Минерва, Јанус, Веста, Нептун и Сатурн. Уз поменуте богове постоји још мноштво мањих божанстава.

Јупитер

Одговарао је Зевсу из грчке религије, па је преузео све његове улоге, уз то поставши и заштитник града Рима.

Римски Јупитер је у основи био старо италско божанство неба и муња, а нарочито времена, највише кише; сматран је и врховним божанством и заштитником римске државе.

Најстарији храм римског државног култа посвећен је Јупитеру, Јунони и Минерви; у њему је сенат доносио одлуке о објављивању рата, ту су потписивани међународни уговори и војсковође приносиле жртве, а цареви после победа у војним походима су на повратку у Рим у тријумфалној поворци најпре долазили у Јупитеров храм. По римском царству су подизани многи храмови у част Јупитеру, најчешће на

брежуљцима, који су представљали симбол римске моћи. У част Јупитеру су сваке године у септембру приређиване игре – ludi Romani.

Јунона

Римска Јунона је поистовећивана са грчком Хером; била је заштитница законитог брака, па с тим у вези удатих жена, венчања, плодности и порођаја, једном речју породице и свих породичних вредности, али исто тако и читавог римског народа и државе.

Јунону су често називали и „волоока“, јер је имала крупне, тамне очи. То, међутим, није био погрдан назив, већ врло отмен комплимент.

Јунону је симболизовала птица паун, управо због „очију“ на свом репу. Јунона пак није сматрана тако љубоморном супругом, као што је била Хера код Грка.

Јунонин месец је био **јуни**, најпогоднији месец за венчања. Као жртве је добијала женско прасе, јагње или јуницу. Главне светковине њој посвећене су биле Матроналије (првог марта), што је био први дан у години, а жене су добијале поклоне од мужева, у сећање на мир између Римљана и Сабињана.

Јунонина свештеница, flaminica, жена је Јупитеровог свештеника. Носи обојену хаљину, не сме да дотерује косу, не сме да се пење по отвореним степеницама, не може да се разведе... Јунонин олтар не сме да дотакне проститутка: „Прилежница не сме дотаћи Јунонин олтар. Ако би га дотакла, мора да изврши покајање жртвујући јагње Јунони, распустивши косу.“

Минерва

Богиња мудрости, знања, умећа и вештина, корисних и уметничких: песништва, музике, школа; а за мушкарце: пољопривреде, пловидбе, рата; и за жене: ткања и веза. Име јој је можда везана са римском речју mens = ум. Била је Јупитерова кћи. Минерва је била поштована у целој Италији, иако је само у Риму имала ратна обележја.

Римљани су славили њен фестивал, Квинкватре, што је заправо светковина очишћења оружја пред почетак ратова. Првог дана светковина нема крви, а у осталима су гладијаторске игре. Жене тада иду код пророка.

Марс

Римски је бог рата и заштитник римске државе. Син је Јупитера и жене му Јуноне. Изједначен је са грчким Аресом, сином Зевса и Хере. С весталком Реом Силвијом је отац Ромула и Рема. Његове свете животиње су коњ, детлић и вук, а од биљака му припадају смоква и дрен. У почетку је био бог пољопривреде и раста, а тек касније постаје бог рата.

Марс је у службеној римској религији и бог пролећа, па је свечано слављен у марту – одатле име март овом месецу. Марс је заузео много важније место у римској митологији него што је то случај са Аресом код Грка; разлог томе је вероватно што је сматран мужем Рее Силвије и оцем Ромула и Рема, који су утемељили Рим. Зато је сматран оцем римског народа, а Римљани су се називали децом Марса.

Венера

Римска је богиња љубави, лепоте и брака. Пандан је грчкој Афродити. Била је стара аграрна богиња вртова, пролећа и љубави. Њена је јутарња и вечерња звезда. Месец јој је април - *aprilis*, од латинске речи *aperiri* = отворити (вегетацију у години).

Аполон

Ово је једини бог преузет са грчким именом. Бог је лекарства, очишћења за сва телесна и душевна огрешења, те мушке лепоте, музике, уметности и светла. Заштитни знаци су му лук и стрела, лира – музички инструмент, од биљака лавор, а од животиња гавран. Најзначајније светковине су му у мају: игре се одржавају у Циркусу Масимусу; гледаоци носе венце, приносе се жртве помирења, а једе се пред кућом. Посебно га је поштовао Октавијан Август: посветио му је део ратног плена, саградио нови храм и основао му нове игре сваке пете године.

Боговима су се приносиле крвне и бескрвне жртве. Код крвних жртава, жртвена животиња мора бити без мане, окићена венцима и никад коришћена за посао. Животињ мужјаци су жртвоване боговима: Јупитеру бик, Либеру јазац, Ескулапу петао; женке су биле за богиње: Јунони крава, Церери свиња; тамне животиње су за подземне богове. Животиња мора да прилази олтару добровољно; током жртвовања сви учесници морају бити чисти – опрани водом и окађени сумпором и лавором, док је онај који приноси жртве у белом, покривене главе. Заповеђено је ћутање (да не би било злих речи), а свира фрулаш. Животиња се посипа жртвеним брашном и вином, затим се убија. Утроба се након испитивања спаљује, а месо једе.

Бескрвне жртве су били први плодови, жртвени колачи, јела, млеко, вино, мед, посаљена млевења пшеница = жртвено брашно.

Друга богослужења су биле молитвене свечаности, и то оне у којима се нешто тражи и оне које захваљују боговима.

У римском царству је сваки човек имао право на погреб. Кад неко умре, најближа родбина му склапа очи и изговара његово име трипут. Облачи га у тогу и излаже у атиријуму с новчићем у устима. Кућа се кити јелком и чемпресом, док гласници оглашавају спровод. Одећа жалости је црна, без накита и обележја положаја. Спровод прате нарикаче и свирачи тужалки, плесачи и глумци изводећи згоде из покојниковог живота, носе се натписи с његовим делима и маске његових предака. Покојник је у носилци, непокривен, или у сандуку, а у носилци је онда кип с његовом воштаном маском. Мртве су покопавали у породичним гробницама или спаљивали на ломачи.